

גאומטריה יקרים,

הספר שלפניכם מיועד לתלמידים הלומדים לקראת בחינת הבגרות ב"עברית - הבנה, הבעה ולשון" על פי תכנית הרפורמה ללמידה משמעותית - מרכיב 70% מן הרמה הרגילה ובהתאם למיקוד קיץ תשפ"א.

הספר מחולק לשני חלקים, הכוללים את כל הנושאים הנדרשים לבחינת הבגרות. סדר הופעתם של הנושאים נקבע בהתאם למקומם בבחינת הבגרות.

1. סיכום כל החומר לבחינת הבגרות בהתאם לתכנית הרפורמה ללמידה משמעותית - מרכיב 70% מן הרמה הרגילה:

חלק ראשון: הבנה והבעה

חלק שני: לשון

פרק א: שם המספר ואותיות השימוש וכל"ב

פרק ב: תחביר

פרק ג: מערכת הצורות (פועל ושם)

2. 15 מבחנים במתכונת בחינת הבגרות ופתרונותיהם המזמנים:

- שאלות מסדר חשיבה גבוה
- פתרונות מלאים לכל השאלות לרבות כתיבה ממוזגת
- שאלות בנושא פרגמטיקה בפרק התחביר
- דרכי תשאול מגוונות ומעודכנות.

אנו יודעות שהמשימה לא קלה, אך לפניכם ספר שיכין אתכם בצורה הטובה ביותר לבחינת הבגרות. אם תקראו את סיכומי החומר, תפתרו את כל המבחנים שבספר, תתרגלו שוב ושוב, תגיעו מוכנים ותעברו אותה בהצלחה רבה!

אנו מאחלת לכולם הצלחה רבה בבחינת הבגרות

דואי לוי, מאיה דלל

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א שפות
הפיקוח על הוראת העברית

דף עזר לבחינה*

*דף זה אינו כולל את כל החומר הנדרש להוראה ולבחינת הברורות

טבלת התנועות

התנועות הקטנות	התנועות הגדולות	התנועות החטופות	
א פתח	ק קמץ	ח חטף פתח	a
ס סגול	צ צירי חסר ס צירי מלא	ח חטף סגול	e
י חיריק חסר	ס חיריק מלא		i
ס קמץ קטן	ס חולם חסר ס חולם מלא	ח חטף קמץ	o
ס קובוץ	ס שורוק		u

טבלת הגופים

גוף ראשון	גוף שני	גוף שלישי	
מדבר	נוכח	נסתר	יחיד
מדברת	נוכחת	נסתרת	יחידה
מדברים	נוכחים	נסתרים	רבים
מדברות	נוכחות	נסתרות	רבות

חלקי הדיבור: שם עצם, שם תואר, פועל (שם פועל), תואר הפועל, מילות היחס, מילות הקישור

תחביר

דרכי ההבעה במשפט: משפט חיווי, משפט ציווי, משפט שאלה

סוגי המשפטים: משפט פשוט, משפט מורכב, משפט איחוי (מאוחד/מחובר)

סוגי הנשואים: נשוא פועלי (לרבות נשוא מורחב), נשוא שמני, נשוא קיומי (דמוי פועל: יש, אין)

התפקידים התחביריים במשפט: נשוא, מושא, אובדן, מושא, תיאור, לוואי ותמורה

סוגי התיאורים ופסוקיות התיאור: מקום, זמן, סיבה, תכלית, אופן, מצב, תנאי, ויתור

החלקים הבלתי תלויים: הסגר, פנייה, קריאה

משפטים בעלי מבנה מיוחד: נשוא סתמי, חלק ייחוד, חלק כולל

קשרים לוגיים: ריבוי והוספה, צמצום, השוואה, ברירה, הדגמה, זמן, סיבה ותוצאה, תכלית, ניגוד, ויתור, תנאי

תורת הצורות

בנייני הפועל: קל-פעל (פעל), נפעל (נפעל), הפעיל (הפעיל), הפעל (הופעל), פעל (פיעל), פעל (פועל), התפעל (התפעל)

גזרות הפועל והשם:

גזרת השלמים, גזרת המרובעים

גזרות החסרים (העלולים): חסרי פ"נ (חפ"ן), חסרי פ"צ (חפ"ץ), חסרי פ"י (חפ"י)

גזרות הנחים: נחי פ"א (נפ"א), נחי פ"ו (נפ"ו), נחי ל"י (נל"י), נחי ל"א (נל"א), נחי ע"ו (נע"ו), נחי ע"י (נע"י)

גזרת הכפולים

דרכי תצורת המילים

גזירה מסורגת: שורש ומשקל

גזירה קווית: בסיס וצורן, הלחם בסיסים, ראשי תיבות (נוטריקון)

חלק ראשון - הבנה והבעה (50 נקודות)

בפרק זה יופיעו שניים עד שלושה טקסטים מסוגים שונים בהיקף כולל של כ-1,300 מילים.

ישנם שלושה סוגי טקסטים עיקריים:

- א. טקסט מידעי - טקסט המוסר מידע על אודות נושא. הטקסט יכול להיות רציף ולא רציף, כמו דיאגרמות, טבלאות ותרשימים.
- ב. טקסט טיעוני - טקסט המשכנע בעמדה כלשהי. בטקסט טיעוני עשויים להופיע המרכיבים הבאים: טענה, נימוקים, טענות נגד, הפרכות, הסתייגות, מסקנה.
- ג. טקסט שימושי - טקסט המדריך בנושא כלשהו.

שאלות הבנה

1. בדקו את פרטי תעודת הזהות של הטקסטים (כותרת, שם הכותב, תאריך, מסגרת הכתיבה).
2. קראו את השאלות לצורך הפקת מידע על אודות הטקסטים.
3. קראו את הטקסטים קריאה מעמיקה: הדגישו מילות, מילים ומשפטים חשובים וכתבו רכיבי תוכן ורכיבי מבנה לצד כל פסקה.
רכיבי מבנה - רכיבים קבועים (אינם משתנים) כגון: תופעה, בעיה, פתרון, יתרון, חיסרון, דוגמה, שאלה, נימוק, הסבר, מסקנה ועוד.
רכיבי תוכן - רכיבים משתנים בהתאם לתוכנו של הטקסט, הרעיון המרכזי בפסקה.
4. ענו על השאלות.

מאפייני הטקסט

א. לכידות/קוהרנטיות

לכידות היא אחד הסימנים החשובים המעידים על כך שהטקסט שלפניכם תקין וכתוב היטב. טקסט לכיד הוא טקסט שכל חלקיו, כלומר כל המשפטים שבו, מתאימים ושייכים לנושא המרכזי הנדון בו. מכאן שלכל טקסט נושא מרכזי אחד.

ב. קישוריות

הקישוריות היא אחד העניינים המרכזיים בתהליך הניתוח המבני של הטקסט. הקישוריות באה לידי ביטוי באמצעי הקישור והם: מילות קישור, אזכורים ומקדמי ארגון. כדי שחלקי הטקסט לא יהיו מנותקים זה מזה, משתמש הכותב בקישוריות, הוא מצליח "להדביק" בין החלקים השונים ויוצר רצף טקסטואלי בין צירופי המילים, בין המשפטים ובין הפסקות.

(1) מילות קישור

מילות הקישור הופכות את הטקסט מרצף מקרי של משפטים לטקסט בעל משמעות. מילות הקישור יכולות להופיע בין פסקה לפסקה, בין המשפטים בתוך הפסקה ובין המילים בתוך המשפט. כאשר תקראו את הטקסט, סמנו את מילות הקישור שבו, כיוון שהן יכולות לעזור לכם להבין את הטקסט. מילות הקישור הן התמרורים שלנו. גם כאשר תכתבו טקסט עליכם להיות מודעים למילות הקישור ולהשתמש בהן.

	המטרה	הקשר הלוגי	מילות הקישור
1.	להוסיף או להפחית מידע	הוספה או הפחתה וצירוף	ו, וכן, גם, אף, כמו כן, יתר על כן, זאת ועוד, נוסף על כך, מלבד, הרי, פרט ל, למעט, חוץ מ...
2.	להדגים	הדגמה	למשל, כגון, לדוגמה
3.	להדגיש	הדגשה	אכן, בייחוד, במיוחד, וודאי, ראוי לציין, יש להדגיש, ללא ספק
4.	לתת הסבר, להבהיר	הבהרה/הסברה	כלומר, זאת אומרת, דהיינו, במילים אחרות
5.	להציג סיבה או לנמק	סיבה	כי, מפני ש..., מכיוון ש..., היות ש..., מאחר ש..., בגלל, עקב, מפאת, הודות ל..., בזכות, בשל, משום ש..., הואיל ו..., מחמת ה..., שהרי
6.	להציג תוצאה	תוצאה	לכן, על כן, כתוצאה מכך, אם כן, אפוא, משום כך, אי לכך, עקב כך, בשל כך
7.	להציג מטרה	תכלית / מטרה	כדי ש..., לשם כך, במטרה ל..., על מנת, לתכלית זו
8.	לתאר באיזה סדר התרחשו הדברים	זמן וסדר	כש, כאשר, לפי, עד ש..., מאז, תחילה, לאחר זאת, לאחר מכן, אחר כך, בינתיים, לפי שעה, לעולם, בטרם, כל זמן ש..., לאחרונה, בזמן האחרון, כעבור
9.	להשוות	השוואה	כמו, כפי ש..., כשם ש..., כך גם, בדומה ל..., לעומת זאת, ואילו
10.	להציג התנגדות	ניגוד	אבל, אולם, אך, אלא, בניגוד ל, בניגוד לכך, להיפך, מצד אחד... מצד אחר, מחד גיסא... מאידך גיסא, בעוד ש..., ו (ו הניגוד), אמנם
11.	להציג עניין המנוגד לצפוי	ויתור (בניגוד למצופה)	למרות ה..., למרות כל זאת, אף על פי ש, אף ש, על אף ש, בכל אופן, עם זאת, חרף ואפילו, גם אם
12.	להציג תנאי קיים או בטל (בלתי אפשרי למימוש)	תנאי	אם, בתנאי ש..., אילו, לו, לולא, אלמלא
13.	להציג אפשרויות אחרות	ברירה	או, לא..., אלא
14.	לסכם*	סיכום	לסיכום, סיכומי של דבר, מכל האמור אפשר לומר
15.	להסיק מסקנות	מסקנה	מכל האמור אפשר להסיק ש, מכל האמור נובע ש, מתברר אם כן ש, נראה כי, ראינו אפוא

* סיכום – חזרה בקצרה על הנאמר לעיל. מסקנה – רעיון חדש, שנובע מהנאמר לעיל.

(2) אזכורים = החזרות בטקסט

האזכור הוא סוג של סימן קישוריות ולכידות של טקסט. באמצעות האזכור הכותבים יכולים להתייחס לאדם, לחפץ, למושג או למצב שהוזכרו קודם או יוזכרו מאוחר יותר מבלי להזכיר שוב את שמם המפורש, זאת כדי להימנע מחזרות רבות על אותה מילה בטקסט. באמצעות האזכורים, החזרות בטקסט, יכולים הקוראים לעקוב אחרי הרצף הלוגי בטקסט.

(3) מקדמי ארגון

מקדמי ארגון הם כלי נוסף ליצירת קישוריות בטקסט. באמצעות מקדמי הארגון מזהיר הכותב על כוונות הכתיבה שלו.

דוגמות:

עד כאן דנו ב..., ועכשיו נעבור ל..., ראשית..., שנית..., והחשוב מכול..., לדוגמה..., להלן הגורמים העיקריים ל..., מטרת המאמר היא..., הטענה היא..., לסיום..., לסיכום..., חשוב להדגיש..., ראוי לציין ש..., מעניין במיוחד...

כתיבת תשובה

א. הבנת המטלה

בזמן קריאת השאלות עליכם לבדוק את המטלה שלפניכם מהבחינות הבאות:

(1) סוג השאלה – קיימות שאלות מסוגים שונים:

- שאלת נכון/ לא נכון
- שאלת רב-ברירה – שאלה המכילה בדרך כלל ארבע תשובות ורק אחת מהן נכונה.
- שאלה פתוחה קצרה – שאלה המתייחסת למידע ממוקד או לפרט מסוים.
- שאלה פתוחה רחבה – שאלה המתייחסת לקטע מידע רחב.

(2) מורכבות השאלה – מכמה סעיפים מורכבת המטלה שלפניכם?

האם התשובה כתובה בטקסט? אם לא, מה יש לעשות? (לפרש על סמך הכתוב בטקסט, להסיק מסקנות, להעריך או לבקר).

(3) רמת לשון – האם אתם מבינים את כל המילים שמופיעות במטלה?

(4) מילות השאלה – סמנו את מילות השאלה ובדקו אם אתם מבינים את משמעותן.

מילת השאלה	תוכן התשובה
מי? מה?	התייחסות לנושא שעליו מדובר
מאין? איפה? היכן? לאן?	התייחסות למקום
מתי?	התייחסות לזמן
למה? מדוע? מאיזו סיבה?	התייחסות לגורם/לסיבה
לשם מה? לאיזו מטרה?	התייחסות לתכלית/מטרה
איך? כיצד? באיזה אופן?	התייחסות לדרך, לשיטה, לאופן
כמה? באיזו מידה?	התייחסות לכמות

(5) **מילות ההוראה** – סמנו את מילות ההוראה ובדקו אם אתם מבינים את משמעותן.

מילת ההוראה	משמעות
בסס	יש להביא הוכחות, ציטוטים לטענה, לקביעה, לתופעה, לבעיה וכו'.
דון	יש להציג בהרחבה את הטענה, הקביעה, התופעה, הבעיה וכו', מכמה זוויות ראייה, כגון: יתרונות וחסרונות; תחומים שונים: כלכלי, חברתי, תרבותי ועוד.
הגדר	יש לכתוב את משמעות המילה, המושג, הצירוף.
הדגם	יש להביא דוגמות לטענה, לקביעה, לתופעה, לבעיה וכו' (מומלץ להביא דוגמות מגוונות מתחומים שונים).
הוכח	יש להביא הוכחות / ראיות רלוונטיות כדי לאשר טענה, קביעה.
הסבר	יש לפרש את הכתוב במילים אחרות, כך שיהיה מובן וברור.
הערך	יש לשער את ערכה של הבעיה, התופעה וכו'.
הצג	יש לערוך היכרות עם הבעיה, התופעה, הטענה, הקביעה וכו' (לכתוב עליה בהרחבה).
השווה	יש לבחון את הדומה ואת השונה בין שני דברים או יותר בעלי מכנה משותף על סמך תבחינים (קריטריונים).
חווה דעתך	יש לכתוב את דעתכם על טענה, קביעה, החלטה, המלצה וכו'.
מיינ	יש לחלק את הנתונים לקבוצות על סמך מכנה משותף ביניהם (מומלץ באמצעות טבלה).
מנה	יש לכתוב (לקבוע) את כמות העובדות, הגורמים וכו' (על פי דרישות המשימה).
נמק	יש להביא נימוקים לטענה, לקביעה, לבעיה, לתופעה וכו'.
נתח	יש להתייחס לנושא, לטענה, לבעיה, לתופעה וכו' על כל חלקיה.
פרט	יש לכתוב את כל הפרטים הקשורים לתופעה, לבעיה, לטענה וכו'.
ציין	יש להתייחס לכל הדברים מבלי לפרט אותם.
תאר	יש להסביר בהרחבה על הבעיה, על התופעה, על הטענה, על הקביעה וכו'.

(6) **ממד ההבנה של השאלה** –

- **איתור מידע** – בסוג שאלות אלו אתם נדרשים לאתר את המידע בתוך הטקסט. לעתים מפנות השאלות לשורה או לפסקה בקטע, ולעתים עליכם לזהות את השורה או את הפסקה הרלוונטית.
- **פרשנות והיסק** – שאלות אלו עוסקות בדברים שאינם מוצהרים או מפורשים בטקסט כמו: נושא הטקסט, מטרת הכותב, יחסים בין חלקי הטקסט, ביטויים ומילים דו משמעיות.
- **הערכה וביקורת** – שאלות אלו דורשות מכם לנהל דיאלוג עם הטקסט, להעריך אותו ולהביע את דעתכם האישית ואת השקפתכם לגבי תוכן הטקסט, מטרת הטקסט, מבנה הטקסט וסגנונו. חשוב להדגיש כי לשאלות מסוג זה יכולה להיות יותר מתשובה אחת, שהרי לא לכולנו דעות זהות, לכן חשוב מאוד להציג דעה **מנומקת**. הנימוק יכול להתבסס על מידע הלקוח מתוך הטקסט או על היגיון וטעם אישיים (בהתאם לדרישות השאלה).

מבנה התשובה: פתיחה – אני תומך ב... / מתנגד ל... / מסתייג מ... _____

גוף – נימוקים לחיזוק עמדתי מהמאמר, לא מהמאמר ומשילוב של שניהם (בהתאם להוראות השאלה)

(1) הציגו שלושה נימוקים.

טיפים:

(2) השתמשו בקשר של ויתור (אף על פי ש...) כדי להציג באמצעותו את העמדה האחרת על מנת לשלול אותה, וכך לחזק את עמדתכם.

דוגמה לשאלה

יש הטוענים, כי יש להימנע מאכילת שוקולד. האם אתם מסכימים עם טענה זו? נמקו את דבריכם.

תשובה

אינני מסכימה עם הטענה, כי יש להימנע מאכילת שוקולד. אף על פי שרבים טוענים כי שוקולד אינו בריא, משום שהוא מכיל קופאין, הוא מכיל מעט קופאין והרבה חומר ממריץ. נוסף על כך השוקולד יעיל בהפסקת שיעול בצורה טבעית, אף יותר מתרופה. וגם אם שוקולד ממכר הוא מסייע בשיכוך כאבים ומשפר את מצב-הרוח.

ב. כתיבת התשובה

לאחר שהבנתם את המטלה שלפניכם אתם יכולים לתכנן את כתיבת התשובה, כלומר: **מבנה התשובה**

יהיה בהתאם למטלה (השאלה).

שימו לב: הקפידו להשתמש במילות קישור המתאימות למבנה המטלה (השוואה, סיבה ותוצאה, הסתייגות ועוד).

תשובה כהלכה מתמקדת בעיקרה של השאלה, והיא חייבת לכלול לפחות משפט אחד שלם. בכתיבת תשובה רחבה עליכם לשלוף את המידע מהטקסט הנתון, לסכם אותו, לעבד אותו ולנסח אותו כתשובה ממוקדת על השאלה.

(1) מבנה התשובה:

א. פתיח – מציג את נושא השאלה.

ב. גוף התשובה – מתייחס לכל אחת ממילות ההוראה ומילות השאלה, תוך כדי שימוש במילות קישור מתאימות.

(2) לשון התשובה:

א. שימוש בסימני פיסוק.

ב. שימוש במשלב לשוני בינוני-גבוה.

השוואה

אנו משווים שני דברים או יותר שיש ביניהם מכנה משותף, כגון: עברית ואנגלית (שפות), יהדות ואסלאם (דתות), ארצות הברית וצרפת (מדינות) ועוד.
לצורך השוואה עליכם לקבוע קריטריונים (תבחינים). הקריטריונים הם הכללה/היגדי על.
שימו לב: דומה ושונה אינם קריטריונים.

דוגמה לטבלת השוואה:
שתי דתות מרכזיות בישראל: יהדות ואסלאם

תבחינים/קריטריונים	נושא א: יהדות	נושא ב: אסלאם
מבשר הדת	משה	מוחמד
בית התפילה	בית כנסת	מסגד
סמל דתי	מגן דוד	חצי סהר
אחוז באוכלוסייה	85%	15%

מילוי הטבלה

כדי למלא את הטבלה כראוי, עליכם לאתר מידע מתאים לקריטריון שהצגתם, לאחזר אותו ולארגן אותו במקום המתאים לו בטבלה.
בשלב מילוי הטבלה הקפידו על ניסוח הדומה לכתובת כותרות תוכן, כלומר: מלאו את הטבלה בתמציתיות.
בעת הצורך השתמשו בשמות פעולה (קריאה, החלטה...) ולא בשמות פועל (לקרוא, להחליט...).

אמצעים רטוריים

מטרות:

- לשכנע את הקוראים באמיתות המידע, בנכונות העמדה, בתקפות הטענות, בצורך לפעול וכדומה.
- להתקרב אל הנמענים (הקוראים).
- להפוך את הטקסט לידידותי יותר.

רשימת האמצעים הרטוריים:

- מטפורה – שימוש במילה שלא בהוראתה המקורית. שאילה משדה סמנטי אחד לשדה סמנטי אחר.
לדוגמה: לב המפרץ, צוואר הבקבוק.
- שבירת צירוף כבול – צירוף כבול: מילים היוצרות יחד הוראה מילונית חדשה.
לדוגמה: "שמור את גדר ההפרדה לקודשה" – הצירוף המקורי – זכור את יום השבת לקודשו, השבירה – המרה של המילים המקוריות במילים אחרות.

3. קונוטציות חיוביות או שליליות – הקונוטציה היא המשמעות הרגשית הנלווית אל המילה, כלומר לא המשמעות המילונית. כאשר הכותבים מבקשים ליצור יחס שלילי כלפי אדם, אירוע או תופעה, הם ישתמשו בשמות ובפעלים בעלי קונוטציה שלילית, וההיפך כאשר ירצו ליצור יחס חיובי, הם ישתמשו בשמות ובפעלים בעלי קונוטציה חיובית.
לדוגמה: המילה **”בהמות”** – המשמעות הדנטטיבית (המילונית) – שם כללי לחיות הבית, השדה והיער, והמשמעות הקונטיבית: כינוי של גנאי וזלזול.
4. מילים נרדפות – מילים הקרובות זו לזו במשמעותן.
לדוגמה: הצבא **מיגר, חיסל, פיצלח והשמיד סופית** את האויב.
5. מילים מנוגדות – מילים המנוגדות זו לזו במשמעותן.
לדוגמה: במדינה שלנו חיים אנשים מסוגים שונים: **טיפשים – חכמים, רשעים – טובים, נקיי כפיים – מושחתים, אופטימים – רואי שחורות**, אך אף אחד מהם אינו דומה לאנשים המשוניים שחיו כאן בתקופת העלייה השנייה.
6. השוואה – אמצעי שכנוע הפועל על ההיגיון. באמצעות ההשוואה מעבירים תכונות מנושא אחד לנושא אחר.
לדוגמה: לממשלת האחדות יש ערך קוסמטי, **היא כמו** שכבה של איפור שמסתירה פגמים, **היא כמו** רוטב צ'ילי שמסתיר את העובדה שהבשר מקולקל, **היא כמו** סיסמה ריקה מתוכן שמסתירה את העובדה שלממשלה אין פתרון.
7. דימוי – הדימוי הוא חלק מתבנית ההשוואה. כאשר הכותבים מבקשים להשוות עניין אחד לעניין אחר הם משתמשים בכ' הדמיון ובמילים: כמו, כגון, כשם.
לדוגמה: צעירי העמקים של אז, תקופת העלייה השנייה, הם **כמו ארזי הלבנון ועצי התאנה**.
8. ציטוטים – מעין פנייה לסמכות, הוכחה שדברי הכותב נכונים, מהימנים.
9. שאלות רטוריות – שאלות שהכותב אינו מצפה לתשובה עליהן. באמצעותן מעבירים מסר ברור וחד משמעי. הקוראים קוראים את השאלה ומתרגמים אותה למשמעות שאלה הכותבים התכוונו.
לדוגמה: שר הביטחון הודיע שעזה אינה נחלת אבות! גם אשדוד ואשקלון לא היו נחלת אבותינו. **האם אפשר להינתק גם מהן?** (פרשנות הקוראים: קביעה שלילית – אין אפשרות להינתק מאשדוד ומאשקלון).
10. הגזמה – תיאור תופעה, אירוע, בעיה וכיוצ”ב בצורה מוגזמת.
לדוגמה: **מיליוני** פעמים חזרתי על הסבר זה; **כולם** מפריעים לי לדבר.
11. סלנג/לשון דבורה – הסלנג הוא תת לשון שאנשים בוחרים להשתמש בו בדיבור, בנסיבות מסוימות, לשם חריגה מכוונת מהלשון התקנית והממוסדת, בעיקר כדי להתקרב אל הנמענים (הקוראים).
לדוגמה: **קפצה על האפשרות** הזו בשתי ידיים; **זה מה שהולך** טוב עכשיו.
12. עירוב משלבי לשון – לשון העירוב היא לשון המשלבת רכיבים מן המשלב הגבוה עם רכיבים מלשון הדיבור התקנית ועם רכיבים מלשון שוליים.
לדוגמה: כאשר אני רואה את החיוכים **המרוחים** על פרצופי שני הצדדים במשא ומתן, אני יודע שמדובר באיזו **קומבינה** חדשה, בתרגיל **משופשף**, בעוד שיתוף פעולה **נכלולי**.
13. ריבוי שמות תואר – שימוש במספר רב של שמות תואר מגביר את המטען הריגושי – החיובי או השלילי – בטקסט.
לדוגמה: אל המיעוט **הזעיר, הקולני, האלים והקיצוני** לא צריך להתייחס (מטען ריגושי שלילי).

14. שימוש בגוף ראשון - כדי ליצור תחושה של קרבה בין הכותב לבין הנמענים.
לדוגמה: **אנחנו, כולנו, פעלנו** יחד.
15. שימוש בגוף שני - פנייה אל הנמענים כדי להתקרב אליהם.
לדוגמה: **בואו כולכם, הצטרפו** למאבק.
16. משחקי לשון - שימוש במילים הדומות בהגייה ובחריזה כדי ליצור עניין בקרב הקוראים.
לדוגמה: אני לא **שם** על **סם**.
17. **אירוניה** - שימוש במילה במשמעותה ההפוכה, בעיקר כדי ליצור יחס של זלזול ולעג כלפי מושא הביקורת.
לדוגמה: תלמיד "**חכם**" - במשמעות של טיפש.
18. **חזרה מילונית וחזרה תחבירית** - חזרה על מילים, על מילים שדומות בצליל, על מילים השייכות לאותו שדה סמנטי או על מבנים תחביריים כדי להבליט רעיון או להעצים את המסר שהם מבקשים להעביר.
19. לדוגמה: לפני שנתיים קיבלתי הזדמנות **נהדרת, נפלאה, מיוחדת ומדהימה**.
שימוש במילים מודאליות - מילים המביעות עמדה: רצוי, אפשר, מותר, כדאי, רצוי...
20. **האנשה** - הענקת תכונות אנושיות לדוממים ולבעלי חיים.
לדוגמה: **כתב** סתיו.
21. **שאלות** - על מנת לעורר עניין, למשוך תשומת לב, ליצור מעורבות של הקורא.

תפקידם הרטורי של סימני פיסוק

לסימני הפיסוק יש פעמים רבות גם תפקיד רטורי, בעיקר בטקסט טיעוני/ ביקורתי/ מגמתי, אך גם בטקסטים טעוני רגש, שהרי באמצעות סימני הפיסוק אפשר להביע רגשות ועמדות.

הסימן	התפקיד
מירכאות "....."	(1) ציטוט / מובאה / דיבור ישיר שר האוצר טען: "יש להגדיל את הצמיחה".
	(2) לשון סגי נהור / לשון הפוכה / אירוניה ממש "חכם" אתה.
	(3) מושג / כינוי / שם העיתון "קול השרון" יוצא לאור בכל שבוע. העולם הוא "כפר גלובלי" אחד. עינו של "האח הגדול" פקוחה.
	(4) מטפורה / ביטוי שלא במשמעות המקורית (ביטוי מושאל) זהו ה"מפתח" לפתרון הבעיה.
	(5) סלנג / לשון הדיבור זו הייתה מסיבה "פיצוץ".

התפקיד	הסימן
(1) הערת אגב / מאמר מוסגר הרעיונות שהועלו (בניגוד לרצוני) היו טובים. (2) הסבר / תרגום / פירוש ענה על השאלות שלפניך (מספר הנקודות רשום בסוף השאלה). (3) הדגמה / פירוט בתקופת השלטון של הבריטים בארץ (1920-1948) (4) מראי מקום בראשית ברא אלוהים את השמים ואת הארץ (בראשית א 1)	סוגריים (.....)
(1) אחרי חלק ייחוד הטקסט - כדאי לקרוא אותו. (2) לפני פירוט או הסבר השחקנים - חיים לוי, מילי כהן - לא איחרו להגיע. (3) הסגר ניצחון הקבוצה - לשמחתי הרבה - מבטיח עלייה לשלב הבא. (4) במקום אוגד העולם - עגול. (5) במשפט חסר במקום מילה המובנת מההקשר אנחנו מתאמצים ללמוד, והוא - לעבוד.	קו מפריד-....
(1) לפני ציטוט / דיבור ישיר שר האוצר טען: "יש להגדיל את הצמיחה". (2) לפני פירוט או הסבר חברי המשלחת: ראש הממשלה, שר החוץ ושר האוצר הגיעו אמש.	נקודתיים :.....
(1) קיטוע מחשבה אני, בניגוד אליך, חושב ש... בעצם אני לא יודע מה התשובה לבעיה. (2) אירוניה / לגלוג בטח... אני לא מאמין לך...	שלוש נקודות ...
(1) סימני קריאה רבים מביעים התפעלות, השתוממות אני לא מאמין !!! (2) החלטיות אין ספק שזו הדרך!	סימן קריאה !
(1) שאלה / בעיה האם יש לך רעיון חדש?	סימן שאלה ?

כתיבה ממוזגת

בשאלה זו תידרשו לכתוב כתיבה ממוזגת של שני טקסטים מסוגים שונים בהתאם לדרישות המטלה ולמטרותיה.

היקף הכתיבה הנדרש הוא כ-100-200 מילים (על פי הדרישה במטלה).
כתיבה ממוזגת מצריכה ביצוע של שלוש פעולות: השמטה, הכללה והבניה.

שלבים לכתיבה ממוזגת:

1. פענוח המטלה / "פיצוח" השאלה - זיהוי רכיבי המבנה של הכתיבה הממוזגת (באופן עצמאי או מתוך מטלת הכתיבה).
2. בניית טבלה על פי הדגם הבא:

רכיבי המבנה של הכתיבה הממוזגת	טקסט 1	טקסט 2

3. השלמת הטבלה מתוך הטקסטים על ידי הוצאת רעיונות רלוונטיים מתוך הטקסטים הנתונים וניסוחם בהכללה.
4. חיבור כל הרעיונות המנוסחים בהכללה המופיעים בטבלה לטקסט לכיד ומקושר באמצעות:
 - א. משפט פתיחה המציג את הנושא בהכללה.
 - ב. שימוש במשפטי קישור ובמיליות קישור התואמות את המבנה הנדרש בשאלה.
 - ג. שימוש בדרכי מסירה - הסגר, דיבור עקיף וסוגריים על מנת לציין מאין המידע לקוח. (מאיזה טקסטים הוא לקוח).
 - ד. שימוש בפועלי הבעה מתאימים: טוען, מוסיף, מונה, מדגיש.
 - ה. השארת שורה רווח בין פסקה לפסקה.
 - ו. כתיבת ביבליוגרפיה בסוף הטקסט על פי הכללים הבאים:

שם משפחה, אות ראשונה של שם פרטי (שנה). שם הטקסט. מסגרת הכתיבה.

שימו לב: את רשימת הטקסטים יש לסדר לפי א"ב של שמות המשפחה של הכותבים.
5. משוב על הכתיבה באמצעות המחווה הבא:

(המחווה מוצג באמצעות שאלות כדי להקל עליכם את הבדיקה).

א. תוכן:

- האם התייחסת לכל רכיבי המשימה?
- האם כל המידע שכתבת רלוונטי לדרישות המטלה?
- האם כל מידע שכתבת משויך לרכיב התוכן המתאים?
- האם נמנעת מחזרות בכתיבתכם?

ב. ארגן המידע:

- האם כתבת משפט פתיחה המתבסס על רכיבי המבנה והתוכן של המטלה או משפט פתיחה רלוונטי אחר המתאים למטלה?
- האם התמקדת בנושא המטלה ולא במאמרים?
- האם השתמשת במיליות קישור מתאימות כדי לחבר את כל פרטי המידע, כך שיש "זרימה" טובה בטקסט מנושא לנושא?
- האם מיזגת בין הרעיונות המשותפים בטקסטים?
- האם פירטת את המידע הייחודי לכל טקסט?

ג. אזכור המידע:

- האם אזכרת את מקורות המידע בגוף הטקסט על פי נורמות כתיבה אקדמיות (שם משפחה ושנת ההוצאה)?
- האם כתבת ביבליוגרפיה בסוף הטקסט על פי נורמות אקדמיות: סדר א"ב של שמות המשפחה ועקביות ברישום פרטי הביבליוגרפיה?
- האם השתמשת בדרכי מסירה מקובלות?

ד. לשון:

- האם התנסחת בצורה בהירה, עניינית והולמת את אופי הכתיבה?
- האם ניסחת את המשפטים כהלכה (לא משפטים ארוכים, לכל משפט נושא ונשוא)?
- האם הקפדת על תקינות תחבירית: התאם במין, במספר ובידוע, ה"א הזיקה ועוד?
- האם הקפדת על תקינות מורפולוגית: אותיות אית"ן, צורות נטייה ועוד?
- האם הקפדת על פיסוק תקין?
- האם הקפדת על כתיב נכון?

דוגמה לכתיבה ממוזגת למבחן מספר 9.

מטלת הכתיבה הממוזגת:

הסוכנות היהודית שוקלת לצאת במסע פרסום הקורא ליורדים (אנשים ומפעלים) מהארץ לחזור לישראל. לשם כך נתבקשת בבית הספר להכין סקירה תיאורטית על התופעה, על הגורמים לה ועל השפעותיה, שתסייע לסוכנות היהודית בהכנת מסע הפרסום. בכתיבתך התבסס על שני הטקסטים. הקפד על דרכי מסירה מקובלות ועל אזכור מקורות המידע בגוף הסיכום ובסופו (ביבליוגרפיה). כתוב את החיבור בהיקף של כ-200 מילים.

שלבים לכתיבת כתיבה ממוזגת:

1. "פענוח המטלה"/"פיצוח" השאלה

- התופעה.
- הגורמים לתופעה.
- ההשפעות של התופעה.

2. בניית טבלה בהתאם ל"פיצוח" השאלה:

התופעה	טקסט 1	טקסט 2
הגורמים לתופעה		
ההשפעות של התופעה		

3. השלמת הטבלה מתוך הטקסטים על ידי הוצאת רעיונות רלוונטיים מתוך הטקסטים הנתונים וניסוחם בהכללה.

התופעה	טקסט 1	טקסט 2
הגורמים לתופעה	תופעה זו באה לידי ביטוי בבריחת מוחות של חוקרים ישראלים מובילים. 1. פערי שכר גבוהים בין ישראל לבין מוסדות בחו"ל. 2. מיעוט בתקנים (משרות). 3. חוסר תקצוב למעבדות. 4. מערכת ההשכלה הגבוהה בישראל מאובנת ונשלטת על ידי משרד ממשלתי, שכל תפקידו הוא שמירה על הקופה הציבורית, ללא כל ראייה אסטרטגית ארוכת טווח או נשיאה באחריות להשלכות ארוכות טווח של מדיניותו. למערכת ההשכלה הגבוהה לא ניתן החופש להתאים את עצמה למציאות משתנה ולתחרות המסכנת את המשך המצוינות שפותחה בהשקעות העבר.	תופעה זו באה לידי ביטוי בנדידת מפעלים אל מחוץ לגבולות ישראל. 1. ירידת שער הדולר מוחקת את הרווחיות של המפעלים ומעבירה אותם להפסדים.
ההשפעות של התופעה	1. פוגעת ברמת ההשכלה הגבוהה בארץ, שהגיעה לרמת מצוינות בשל צמצום מספר אנשי הסגל באוניברסיטאות, ופוגעת במשאב היחידי שיש למדינה - ההון האנושי.	1. פוגעת ברקמת התעסוקה בשל הגידול בשיעור האבטלה, וברווחת העובדים בצמיחת המשק משום שלתעשייה הישראלית, הפועלת במשק קטן יחסית, אין זכות קיום ללא היצוא.

4. חיבור כל הרעיונות המנוסחים בהכללה המופיעים בטבלה לטקסט לכיד ומקושר.

אחת התופעות שמדינת ישראל מתמודדת עמה בשנים האחרונות היא תופעת הירידה, שלה גורמים והשלכות. תופעה זו באה לידי ביטוי בבריחת מוחות של חוקרים ישראלים מובילים (בן דוד, 2008) ובנדידת מפעלים אל מחוץ לגבולות ישראל (אורנשטיין, 2013).	משפט ראשון – משפט פתיחה המצביע בהכרחיות את הנשאל על פי פרשנות המטלה.
לתופעה זו מספר גורמים.	בסוף כל רעיון מצוין מאין הוא לקוח – שם משפחה + שנה. משפט קישור המקשר בין התופעה לבין גורמיה.
לפי אורנשטיין (2013), המפעלים מעתיקים את מקומם אל מחוץ לישראל, משום שירידת שער הדולר מוחקת את הרווחיות של המפעלים, וגורמת להם הפסדים. לפי בן דוד (2008), חוקרים ישראלים עוזבים את הארץ בשל פערי שכר גבוהים בין ישראל לבין מוסדות בחו"ל, בשל מיעוט בתקנים (משרות), בשל חוסר תקצוב למעבדות, ובשל העובדה שמערכת ההשכלה הגבוהה בישראל מאובנת ונשלטת על ידי משרד ממשלתי, שכל תפקידו הוא שמירה על הקופה הציבורית, ללא כל ראייה אסטרטגית ארוכת טווח או נשיאה באחריות להשלכות ארוכות טווח של מדיניותו. למערכת ההשכלה הגבוהה לא ניתן החופש להתאים את עצמה למציאות משתנה ולתחרות המסכנת את המשך המצוינות שפותחה בהשקעות העבר.	ציון מאין המיפץ לקוח באמצעות הסדר, פרק אחת מארכי המסירה. ציון מאין המיפץ לקוח באמצעות הסדר, פרק אחת מארכי המסירה.
הן אורנשטיין (2013) והן בן דוד סבורים כי לתופעה זו השפעות שליליות. לפי אורנשטיין (2013), נדידת המפעלים אל מחוץ לגבולות ישראל פוגעת ברקמת התעסוקה בשל הגידול בשיעור האבטלה, וברוחות העובדים בצמיחת המשק משום שלתעשייה הישראלית, הפועלת במשק קטן יחסית, אין זכות קיום ללא היצוא, ובהכנסות המדינה. לפי בן דוד (2008), בריחת המוחות פוגעת ברמת ההשכלה הגבוהה בארץ, שהגיעה לרמת מצוינות, בשל צמצום מספר אנשי הסגל באוניברסיטאות, ופוגעת במשאב היחיד שיש למדינה – ההון האנושי.	משפט קישור המקשר בין גורמי התופעה לבין השלכותיה. כמו כן אפשר לראות כי המשפט מצביע מיפץ המשותף לשני הטקסטים. פרק המסירה הוא פוטנציאלי.

ביבליוגרפיה

אורנשטיין, א' (2013). לא רק מוחות, גם המפעלים בורחים. אתר המרשתת.

<http://www.themarker.com/opinion>

בן דוד, ד' (2008). בריחת מוחות אקדמיים מישראל. החוג למדיניות ציבורית, אוניברסיטת תל אביב.

5. משוב על הכתיבה באמצעות המחווה:

א. תוכן:

- האם התייחסת לכל רכיבי המשימה? **כן** – התופעה, הגורמים לתופעה והשפעות התופעה.
- האם כל המידע שכתבת רלוונטי לדרישות המטלה? **כן**.
- האם כל מידע שכתבת משויך לרכיב התוכן המתאים? **כן**.
- האם נמנעת מחזרות בכתיבתכם? **כן**.

ב. ארגון המידע:

- האם כתבת משפט פתיחה המתבסס על רכיבי המבנה והתוכן של המטלה או משפט פתיחה רלוונטי אחר המתאים למטלה? **כן**, מסומן בגוף הטקסט.
- האם התמקדת בנושא המטלה ולא במאמרים? **כן**.
- האם השתמשת במיליות קישור מתאימות כדי לחבר את כל פרטי המידע, כך שיש "זרימה" טובה בטקסט מנושא לנושא? **כן**, מסומן בגוף הטקסט.
- האם מיזגת בין הרעיונות המשותפים בטקסטים? **כן**, מסומן בגוף הטקסט.
- האם פירטת את המידע הייחודי לכל טקסט? **כן**, מסומן בגוף הטקסט.

ג. אזכור המידע:

- האם אזכרת את מקורות המידע בגוף הטקסט על פי נורמות כתיבה אקדמיות (שם משפחה ושנת ההוצאה)? **כן**.
- האם כתבת ביבליוגרפיה בסוף הטקסט על פי נורמות אקדמיות: סדר א"ב של שמות המשפחה ועקביות ברישום פרטי הביבליוגרפיה? **כן**.
- האם השתמשת בדרכי מסירה מקובלות? **כן**, מסומן בגוף הטקסט: דיבור עקיף והסגר.

ד. לשון:

- האם התנסחת בצורה בהירה, עניינית והולמת את אופי הכתיבה? **כן**.
- האם ניסחת את המשפטים כהלכה (לא משפטים ארוכים, לכל משפט נושא ונשוא)? **כן**.
- האם הקפדת על תקינות תחבירית: התאם במין, במספר ובידוע, ה"א הזיקה ועוד? **כן**.
- האם הקפדת על תקינות מורפולוגית: אותיות אית"ן, צורות נטייה ועוד? **כן**.
- האם הקפדת על פיסוק תקין? **כן**.
- האם הקפדת על כתיב נכון? **כן**.